ולחזקיה למאי הלכתא איתקש דם למים לכדר' חייא בר אבא דאמר ר' חייא בר אבא א"ר יוחנן [א]מנין לדם קדשים שאינו מכשיר שנאמר [1]לא תאכלנו על הארץ תשפכנו כמים דם שנשפך כמים מכשיר שאינו נשפך כמים אינו מכשיר והרי אבר מן החי דכתיב [2]לא תאכל הנפש עם הבשר ותניא [ב]רבי נתן אומר [א]מנין שלא יושיט אדם כוס יין לנזיר ואבר מן החי לבני נח ת"ל [3]ולפני עור לא תתן מכשול הא לכלבים שרי שאני אבר מן החי דאיתקש לדם דכתיב [2]רק חזק לבלתי אכול הדם כי הדם הוא הנפש ולחזקיה למאי הלכתא איתקש אבר מן החי לדם אמר לך דם הוא דאיתקש לאבר מן החי מה אבר מן החי אסור אף דם מן החי אסור ואי זה [ג]זה דם הקזה שהנפש יוצאה בו והרי שור הנסקל דרחמנא אמר [4]לא יאכל את בשרו [ג]ותניא [ד]ממשמע שנאמר [4]סקול יסקל השור איני יודע שהיא נבלה ונבלה אסורה באכילה ומה ת"ל לא יאכל מגיד לך הכתוב שאם שחטו לאחר שנגמר (את) דינו אסור אין לי אלא באכילה בהנאה מנין ת"ל [4]ובעל השור נקי מאי משמע שמעון בן זומא אומר כאדם שאומר לחבירו יצא פלוני נקי מנכסיו ואין לו בהם הנאה של כלום טעמא דכתב ובעל השור נקי דאי מלא יאכל איסור אכילה משמע איסור הנאה לא משמע לעולם לא יאכל איסור אכילה ואיסור הנאה משמע ובעל השור נקי להנאת עורו הוא דאתא ואיצטריך ס"ד אמינא לא יאכל את בשרו כתיב בשרו אין עורו לא קמ"ל ולהנך תנאי דמפקי ליה להאי קרא לדרשה אחרינא לחצי כופר ולדמי וולדות הנאת עורו מנא להו נפקא להו מאת בשרו את הטפל לבשרו ואידך [ד]את לא דריש [ה]כדתניא שמעון העמסוני ואמרי לה נחמיה העמסוני [ו]היה דורש כל אתים שבתורה כיון שהגיע [5]לאת ה' אלהיך תירא פירש אמרו לו תלמידיו רבי כל אתים שדרשת מה תהא עליהן אמר להם כשם שקבלתי שכר על הדרישה כך אני מקבל שכר על הפרישה עד שבא ר"ע ודרש את ה' אלהיך תירא לרבות תלמידי חכמים והרי ערלה דרחמנא אמר [6]ערלים לא יאכל ותניא [ז]ערלים לא יאכל אין לי אלא איסור אכילה [ח]מנין שלא יהנה ממנו שלא יצבע בו ולא ידליק בו את הנר ת"ל וערלתם ערלתו ערלים לא יאכל לרבות את כולם טעמא דכתב רחמנא וערלתם ערלתו ערלים הא לאו הכי הוה אמינא איסור אכילה משמע איסור הנאה לא משמע לעולם לא יאכל משמע בין איסור אכילה בין איסור הנאה ושאני התם דכתיב לכם ואצטריך סלקא דעתך אמינא הואיל וכתב לכם שלכם יהא קמשמע לן ואלא השתא דכתיבי הנך קראי לכם למה לי לכדתניא [ט]לכם לרבות את הנטוע

לרבים

ולחזקיה. דאמר לעיל (כא:) איסור הנאה דחמץ מלא יאכל הא לא תאכל ולא תאכלו לא משמע ליה הנאה: **למאי הלכתא איתקש דם למים.** למשרייה בהנאה ומהיכא תיתי לך דליתסרו. ומנבילה לא אותביניה לחזקיה למאי איצטריך קרא למשרייה דאי כר' יהודה סבר לדברים ככתבן הוא דאתא ואי כר"מ סבר לה אצטריך להקדיש נתינה לגר למכירה לנכרי: **לא תאכל הנפש עם הבשר.** בעוד שהנפש בו: בני נח נאסר להם אבר מן החי[ט] דכתיב (בראשית ט) אך בשר בנפשו דמו לא תאכלו: **לפני עור.** אלמא לא מיתסר אלא משום לפני עור לא תתן מכשול אבל בהנאה אחריתי כגון לכלב שרי: **לבלתי אכול הדם.** סיפיה דקרא לא תאכל הנפש וגו': **מה אבר מן החי אסור.** באיסור האמור בו אף דם מן החי אסו' באיסו' האמור בו כלומר כרת משום דם גמור מהו דתימא רק חזק לבלתי אכול הדם אוחכמת מבקרך ומצאנך דכתיב לעיל קאי ודם זביחה הוא דאסור אבל דם הקזה מותר: **ואיזה זה.** כלומר על איזה דם מן החי אסור משום דם הא דם הנפש כתיב על דם הקזה של בהמה שהנפש יוצאה בו. יש ד' מיני דמים בהיקז כדאמרינן בכריתות (דף כב.) בתחלה שותת ולבסוף מקלח ואח"כ משחיר וסופו שותת יש מהן שאין הנשמה יוצאה בו ויש מהן שהנשמה יוצאה בו והתם תניא איזהו דם היקז שהנשמה יוצאה בו כל זמן שמקלח כו': **שאם שחטו כו'.** והכי אמר קרא סקול יסקל השור ואי לא סקלו אעפ"כ לא יאכל את בשרו: **איסור הנאה לא משמע.** וקשיא אפילו לחזקיה וכ"ש לרבי אבהו: **ולהנך תנאי.** דבב"ק פ' שור שנגח (דף מא: ומב.) דמפקי ליה להאי נקי לדרשה אחרינא לאשמעי' דתם פטור מחצי כופר דקאמר נקי מחצי כופר אם המית איש דאילו מועד משלם כופר שלם והתם אפי' חצי כופר לא משלם ואיכא דמפיק ליה לדמי וולדות אם נגח אשה הרה ויצאו ילדיה: **ואידך.** דנפקא ליה הנאת עור מנקי: **את לא דריש.** לריבויא דסבר לה כשמעון העמסוני שפירש כל אתים שבתורה לרבות כיון שהגיע לאת ה' אלהיך תירא אמר מה ארבה לירא עמו פירש מכולן וחזר בו מכל ריבויין שדרש דמדהא לאו לרבויי אתא כולהו נמי לאו לרבויי אתו: **לרבות תלמידי חכמים.** שיהא מורא רבך כמורא שמים: **ולא יצבע בו.** כגון בקליפי אגוזים שהשומר אסור משום ערלה כפרי עצמו: **ולא ידליק בו את הנר.** כגון בשמן של ערלה: **והשתא דכתיבי הני קראי.** לאסריה: **לכם.** דמשמע התירא למאי אתא:

לרבים

ואבר מן החי לבני נח. תימה כיון דבאבר מן החי של נכרי מיירי כדאמר בפ"ק דמסכת ע"ג (דף ו:[ט] ושם) מדקתני לא יושיט ולא קתני לא יתן א"כ היכי דייק דשרי בהנאה אי לאו לפני עור וי"ל דכיון דבשכר היה אסור להושיט דאסור להשתכר באיסורי הנאה אף על גב דדיעבד שכרו מותר כדמשמע בפ' בתרא דמס' ע"ז (ד' סב.) מכל מקום אסור לכתחלה ובחנם נמי אסור דמה שמחזיק לו העכו"ם טובה חשיב כמשתכר והא דאמר בסוף אלו מציאו' (ב"מ לב:) גבי אם היתה טעונה יין נסך אין זקוק לה ואי אמרת צער בעלי חיים דאורייתא אמאי אין זקוק לה אע"ג דחשיב כמשתכר באיסורי הנאה ואסור אפילו בחנם מ"מ כיון דאינו מתכוון שיחזיק לו טובה ומשום צער בעל חיים חשיב כמו [י]לא אפשר ולא מיכוון דשרי א"נ אין זקוק לה משמע ליה אפילו שלא בפני נכרי דאין מחזיק לו טובה:

סלקא דעתך אמינא בשרו אין עורו לא. וא"ת לישתוק מעורו ומבשרו ויש לומר דאיצטריך בשרו אע"ג דעבדיה כעין בשר ומאן דלית ליה הא דרשה בפ' שור שנגח ד' וה' (ב"ק מה.) אתא לדרשה אחרינא[כ]:

מנין שלא יצבע. וא"ת כיון דנפקא לן דאסור בהנאה אמאי איצטריך לאסור צביעה והדלקה ותור"י דס"ד דצביעה לא חשיב הנאה דלא הוי אלא חזותא בעלמא כדאמר בהגוזל (שם קא. ושם) אהך מילתא גופא וכן הדלקה סלקא דעתך דשריא כיון דהוי דרך ביעורו ולמ"ד [ל]אין שבח עצים בפת דשרי עצים בהדלקה הא דאסר קרא הכא היינו בשמן דהוי בעין כשדולק בנר אבל עצים נעשה גחלים והשלהבת בא מן הגחלים ואם תאמר אמאי איצטריך קרא גבי תרומה טמאה להתיר דדרשי' [מ]לך שלך תהא להסיקה תחת תבשילך דהכא איצטריך קרא למיסר ויש לומר דסלקא דעתך דנילף ממעשר הקל דאסר ביה הבער' דכתיב לא בערתי ממנו כדאמר בפ' במה מדליקין (שבת כה. ושם) ומה מעשר הקל אמרה תורה וכו':

לכם למ"ל לכדתניא. הקשה הר"י מקורבל אמאי איצטריך ג' ערלים ליכתוב תרי ערלים לצביעה והדלקה ועל כרחך אתי' לכם לנטוע לרבים דאי להיתר הדלקה אתא לא לכתוב לכם ולא חד מהנך ערלים ונאסור מלא יאכל הנאה ומחד ערלים לצביעה ולהדלקה אין קרא לאסור ואין לומר דמלא יאכל משמע לאסור אפילו לצביעה והדלקה ואי הוה כתיב לא יאכל וחד ערלים הוה אסרינן מלא יאכל כל הנאה וערלים לשום דרשה והא דמצרכי' קראי לצביעה והדלקה היינו משום דכתב לכם דלכם משמע להתיר כל הנאה ולהכי אי הוה כתיב תרי ערלים ולכם הוה שרינן הדלקה אי אפשר לומר כן דמלא יאכל לא שמעינן צביעה דהא חזותא בעלמ' הוא כדאמר בהגוזל (ב"ק קא. ושם):

נטוע

עין משפט נר מצוה

יג א סמג לאוין קמח:
יד ב מיי' פ"ט מהלכות מאכלות אסורות הל' ג סמג לאוין קלו:
טו ג מיי' פ"ד שם הל' כב סמג לאוין קלה:
טז ד מיי' פ"ו שם הל' ט סמג לאוין קמד טוש"ע י"ד סימן רצד סעיף א:
יז ה [מיי' פ"ו מהלכות מעשר שני הלכה ד] טוש"ע שם סעיף כה:

◆

תורה אור השלם

1. לֹא תֹּאכְלֶנּוּ עַל הָאָרֶץ תִּשְׁפְּכֶנּוּ כַּמָּיִם: דברים יב כד
2. רַק חֲזַק לְבִלְתִּי אֲכֹל הַדָּם כִּי הַדָּם הוּא הַנָּפֶשׁ וְלֹא תֹאכַל הַנֶּפֶשׁ עִם הַבָּשָׂר: דברים יב כג
3. לֹא תְקַלֵּל חֵרֵשׁ וְלִפְנֵי עִוֵּר לֹא תִתֵּן מִכְשֹׁל וְיָרֵאתָ מֵּאֱלֹהֶיךָ אֲנִי יְיָ: ויקרא יט יד
4. וְכִי יִגַּח שׁוֹר אֶת אִישׁ אוֹ אֶת אִשָּׁה וָמֵת סָקוֹל יִסָּקֵל הַשּׁוֹר וְלֹא יֵאָכֵל אֶת בְּשָׂרוֹ וּבַעַל הַשּׁוֹר נָקִי: שמות כא כח
5. אֶת יְיָ אֱלֹהֶיךָ תִּירָא אֹתוֹ תַעֲבֹד וּבוֹ תִדְבָּק וּבִשְׁמוֹ תִּשָּׁבֵעַ: דברים י כ
6. וְכִי תָבֹאוּ אֶל הָאָרֶץ וּנְטַעְתֶּם כָּל עֵץ מַאֲכָל וַעֲרַלְתֶּם עָרְלָתוֹ אֶת פִּרְיוֹ שָׁלֹשׁ שָׁנִים יִהְיֶה לָכֶם עֲרֵלִים לֹא יֵאָכֵל: ויקרא יט כג

◆

רבינו חננאל

ולחזקיה דאמר כל איסור דלא כתיב ביה לא יאכל מותר בהנאה, והרי דם דלא כתיב ביה לא יאכל, למה לי למיתי במים למשרייה הוא גופיה שרי וקאי. ושנינן לא אתא למשרי לדם בהנאה דהא פשיטא, ולא צריך קרא, ולא אתא לשמעינן אלא האי, מנין לדם קדשים שאינו מכשיר שאין אני קורא בו תשפכנו כמים אלא נזרק על המזבח. והרי אבר מן החי שנאמר לא תאכל הנפש עם הבשר, ותניא ר' נתן אומר מנין שלא יושיט אדם כוס יין לנזיר ואבר מן החי לבני נח כו'. ולחזקיה למאי הלכתא איתקש (לכלהו) [לדם]. אמר לך חזקיה הדם למד מן אבר מן החי, שנאמר רק חזק לבלתי אכול הדם כי הדם הוא הנפש לא תאכל הנפש עם הבשר, מה אבר מן החי אסור, אף דם מן החי אסור להאכילו לבני נח. ואיזה זה, זה דם הקזה שהנשמה יוצאה בו וענוש כרת. הרי שור הנסקל דכתיב ולא יאכל את בשרו ובעל השור נקי וטעמא דכתיב ובעל השור נקי לאסרו אפילו בהנאה, מכלל דלא יאכל איסור הנאה לא משמע וקשיא לתרווייהו. ושנינן לעולם מלא יאכל נפקא ליה אפילו איסורי הנאה, והאי ובעל השור נקי מבעי ליה דאסור אפילו להנאת עורו כו'. והרי ערלה דכתיב ערלים לא יאכל כו', וקשיא לתרווייהו. ושנינן לעולם לא יאכל אחד איסור אכילה ואחד איסור הנאה במשמע. ואצטריך סלקא דעתך אמינא הואיל וכתב שלש שנים יהיה לכם (ערלים לא יאכל) הוה אמינא שלכם יהא ומותר בהנאה, קמ"ל הני קראי למיסר אפילו בהנאה. ואקשינן למה לי למכתב לכם להתיר ולמיהדר ומיכתב הני קראי למיסר. ואמרינן לעולם איסור הנאה מלא יאכל נפקא. ולכם מבעי ליה לכדתניא, דתניא לכם להביא את הנטוע לרבים שחייב בערלה, ר' יהודה אומר לכם פרט לנטוע לרבים.

מסורת הש"ס

א) חולין [לג.] לט: לעיל טו. [כ.], ב) עי' ז., ג) ב"ק מא. קדושין נו:, ד) [חגיגה יב.], ה) ב"ק מא: קדושין נז. בכורות ו: [ע"ש], ו) [קדושין נז. מיר סב: סוטה יז. ב"ק מא: מנחות יא: בכורות ו: נדה לג.], ז) קדושין נו: ב"ק קא., ח) [סנהדרין ט.], ט) [ע"ש בתוס' ד"ה מנין], י) [לקמן כה:], כ) [בע"ז לד:], ל) [לקמן סו:], מ) [שבת כה.],

◆

מוסף רש"י

שאינו מכשיר. אם נפל על הזרעים (חולין לה.). **דם שנשפך כמים.** דם חולין שאין חשין לקבלו בכלי, מכשיר. דאיתקש למים, אבל דם קדשים מתקבל בכלי וצריך ממנו למזבח ואינו נשפך לאיבוד כמים אינו מכשיר, דלא איתקש למים (לעיל טו.). **שלא יושיט אדם כוס יין לנזיר.** שמא יבא לשתותו (ע"ז ו:). **ואבר מן החי לבני נח.** לפי שנאסר להן, דכתיב אך בשר וגו' (שם). **איני יודע שהיא נבלה.** הואיל וסקלו, ונבלה ככר למדנו מלא תאכלו כל נבלה שאסורה באכילה (קדושין נו:). **מגיד שאם שחטו כו'.** ותרתי אשמועינן קרא, סקול יסקל השור ואם נשחט לא יאכל (שם). **לאחר שנגמר דינו.** דהכי משמע קרא משנגמר שור לידי סקילה יסקל ושוב לא יאכל את בשרו (ב"ק מא.). **נקי מנכסיו.** חסר (נדה לא.). **לחצי כופר.** שאם הרג את האדם נקי מחצי כופר, ואע"ג דמועד משלם כופר שלם לא אמרינן תם ישלם חצי כופר כי היכי דגבי נזקין משלם חצי נזק (קדושין נו:). **ולדמי ולדות.** אם נגף אשה הרה ויצאו ילדיה אינו משלם דמי ולדות לבעל כמו שהאדם הנוגף משלם, כדכתיב (שמות כא) ענוש יענש (קדושין שם). **היה דורש כל אתים שבתורה.** לריבויא (שם). אתין וגמין ריבויין (ב"ק מא.). **שהגיע לאת ה' אלהיך תירא.** לא ידע מה לרבות (שם). **פירש.** מכל דרשות שדרש, דכל אתין נאמן לרבות והכי אין מה לרבות בו (בכורות ו:). פירש לרבות שום דבר להשוותו למורא המקום (קדושין נז.). **מנין שלא יהנה ממנו.** כגון שלא ילבוש בו כפרי הראוי ליצבע בו, כגון קליפי אגוזין, ושומר לפירי אסור כפירי (קדושין נו:). **ולא ידליק בו את הנר.** כגון מן השמן (שם).